

7. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В. О. Навроцького. К. : Юрінком Інтер, 2013. 712 с.

8. Кримінальне право України. Особлива частина : [підручник для студентів юрид. вузів і фак.] / [Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та ін.] ; за ред. П. С. Матишевського. К. : Юрінком Інтер, 1999. 896 с.

9. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. К. : Ваіте, 2014. 944 с.

10. Гришук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, наук.-пед. працівників юрид. фак. закл. вищ. освіти. Вид. 2-ге, змін. та допов. Львів, 2019. 666 с.

11. Анастасія Оцяця. Охоронна функція кримінального права України: основні доктринальні підходи. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : кол. монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 239–258.

12. Кримінальне право України. Частина 1 : конспект лекцій: навчально-методичний посібник для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» / Попович О. В., Томаш Л. В., Латковський П. П. Чернівці, 2022. 182 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-81>

ВИКОРИСТАННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ ІНСТРУМЕНТІВ НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ткаченко Владислав Віталійович

аспірант

Європейський університет

м. Київ, Україна

Штучний інтелект у сучасному світі без перебільшень є найбільш прогресивною технологією яка здатна суттєво змінити усі сфери життя людей.

На жаль, як показує практика, для осіб, які не мають достатнього рівня освіти в галузі ІТ, включаючи простих громадян, публічних людей, політиків та посадових осіб як в Україні, так і в усьому світі,

поняття штучного інтелекту часто обмежується ChatGPT або іншими схожими програмами.

Перед тим, як розглянути використання штучного інтелекту в правоохоронній діяльності, необхідно здійснити визначення самого терміну «штучний інтелект» та дослідити його етимологію і концептуальні засади.

Перші згадки про ШІ беруть свій початок ще у грецькій міфології, зокрема у поемі «Аргонавтика» написана Аполлонієм Родоським у III столітті до н. е. згадує гіганта Тала. Це є цікавим прикладом письменницького уявлення про механічну істоту, яка могла б виконувати закладені у неї функції без зовнішнього управління. Не можна стверджувати, що Тал, а також автоматони згадані у літературних творах інших авторів різних часів стали для науковців відправною точкою у дослідженні штучного інтелекту, але без сумніву цей приклад дає нам чітке розуміння, що вже у ті часи люди замислювались про можливість створення штучного інтелекту схожого з людським який міг би внести суттєві зміни у суспільстві, в даному випадку згаданий автоматон використовувався для охорони.

Разом з тим від самої ідеї до того часу, коли рівень наукового розвитку дозволив говорити про реальне втілення цієї ідеї, пройшло багато часу. Так, у науковому середовищі першим хто дослідив та ввів поняття «*Machine Intelligence*» був Алан Тюрінг, який влітку 1956 року на семінарі у Дартмутському коледжі (США) започаткував дослідження в цій царині. У той момент багато науковців, що відвідали цей семінар, розуміючи потенціал та важливість дослідження Тюрінга, спрогнозували створення машини з механізованим людським мисленням не більше як через одне покоління.

Проте з часом науковці дійшли висновку, що складність відтворення електронного мозку за тогочасного рівня технологічного розвитку була сильно недооцінена. Через це уряди Британії та США, під тиском конгресів, припинили фінансування.

Після цього було ще декілька спроб відновити фінансування та продовжити розвиток галузі, але всі вони були також відкликані. Роком суттєвого прориву у розвитку ШІ став 2020, коли окремі галузі промисловості та науки почали успішно застосовувати машинне навчання. Ця подія отримала назву – «*Бум штучного інтелекту*».

На сьогоднішній день галузь активно розвивається та інтегрується у всі сфери нашого життя. Існує багато визначень поняття штучного інтелекту, проте ми в своєму дослідженні схилиємось до того, що більш доступно для пересічної людини поняття сформулювала у своїй роботі «*What is artificial intelligence (AI)? Everything you need to know*» Лев Крейг зазначивши, що «*Штучний інтелект – це моделювання процесів*

людського інтелекту за допомогою машин, особливо комп'ютерних систем. Конкретні застосування ШІ включають експертні системи, обробку природної мови, розпізнавання мови та машинний зір» [1].

Виходячи з цього визначення можна зробити висновок, що використання штучного інтелекту правоохоронними органами відкриває безліч можливостей для полегшення їх роботи та зменшення навантаження у контексті об'єму роботи на одну особу. Адже застосувати його можна не лише для повної заміни працівника (що в найближчій перспективі і не вбачається можливим), а й для багатьох рутинних справ, таких як формування необхідної для діяльності органів документації, аналіз та обробка інформації, що доступна у соціальних мережах та різних державних реєстрах а також прийняття викликів на гарячих лініях та передача місця вчинення правопорушення за декілька секунд, для швидшого та ефективнішого реагування. Тобто у простому розумінні штучний інтелект може значно спростити бюрократичні процедури.

Більш складним варіантом застосування є проведення експертиз різної складності та створення фото-роботів підозрюваних з подальшим їх занесенням у розшук, інтеграція штучного інтелекту у систему розпізнавання обличчя.

Як повідомляє The Economist у своїй статті українські правоохоронці, зокрема Служба безпеки України, вже застосовують програми на основі ШІ для виявлення порушників санкцій з Росією та ідентифікують осіб, схильних до державної зради. Алгоритм, який застосовує програма аналізує ситуацію конкретної особи окремо, збираючи дані про транзакції на рахунки, підозрілі виклики з інших країн та геолокацію телефона. Збираючи разом всі ці фактори СБУ отримує повну картину подій, витрачаючи значно менше часу та може приймати рішення про те, чи є особа зрадником чи ні, і це дуже важливо адже фактично ніякі права особи не порушуються, оскільки в Україні штучний інтелект не має якогось особливого статусу і розцінюється лише як «комп'ютерна програма», та й алгоритм не визначає самостійно вину особи даючи змогу виносити фінальне рішення людині [2].

На нашу думку, даний алгоритм аналізу необхідно інтегрувати у всі правоохоронні структури, оскільки це значно полегшить їхню роботу та сприятиме запобіганню злочинам.

З правової точки зору правоохоронні органи є державними, і згідно статті 19 Конституції України зобов'язані діяти лише в межах та спосіб визначений законами та іншими нормативно-правовими актами, але на сьогоднішній день жоден нормативно-правовий акт не містить прямої заборони на використання якихось алгоритмів штучного інтелекту при

здійсненні особою правоохоронцем своїх посадових обов'язків. Тому ніякого порушення у цьому не вбачається.

Український законодавець, хоча і схвалив ще у 2020 році концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, а у 2023 році було підписано декларацію про безпеку штучного інтелекту, досі не врегулював правовий статус штучного інтелекту, навіть у тих питаннях які вже давно країни Заходу врегулювали, до прикладу питання авторського права на твори штучного інтелекту.

На сьогоднішній день ми маємо лише «дорожню карту з регулювання ШІ» представлену, ще восени 2023 року Міністерством цифрової трансформації України, основними цілями якої є встановлення сприятливих умов для бізнесу і громадян, а також імплементація прийнятого ЄС «AI Act», оскільки наша держава зараз спрямована на євроінтеграцію. Важливо зазначити, що згадана карта має два етапи, перший з яких розрахований на 2–3 роки і полягає у популяризації та підвищенні рівня обізнаності населення України про ШІ та його можливості. Другий етап передбачає, що законодавець має інтегрувати «AI Act» у правове середовище нашої держави.

Безумовно, початок повномасштабної агресії Росії вплинув на цей процес, зіштовхнувши країну з постійним кадровим дефіцитом, причинами якого стали необхідність підтримки боєздатної армії та щоденний відтік громадян за кордон. Як держава, так і приватний сектор змушені швидко розвиватися у напрямку штучного інтелекту та інтегрувати онлайн-процедури для багатьох процесів. Приватний сектор, на сьогоднішній день, прекрасно справляється з цим і виявився більш пристосованим до позаштатних ситуацій. Звичайно, найбільш фінансово розвинені та великі компанії почали рух у цьому напрямку ще під час світової епідемії COVID-19.

Проте не менш важливо враховувати думку суспільства, адже частина населення України, незважаючи на популярність чат-ботів на кшталт «ChatGPT», вважає неприйнятною інтеграцію штучного інтелекту в систему державного апарату, і причин для цього достатньо.

Виключивши найбільш крайні гіпотези, головною проблемою звичайно ж є рівень довіри до влади, адже комплексна інтеграція такого серйозного алгоритму вимагає щоб це було здійснено з дотриманням жорстких правил і стандартів. Практика показала, що навіть повномасштабне вторгнення, спрямоване на знищення української державності та народу, не змогло повністю вирішити проблеми, які існують в державному апараті України з моменту здобуття незалежності

Мова йде звичайно ж про корупційну складову, кумівство, «радянщину», при якій важливий не якісний показник, а кількісний, а також у багатьох моментах надмірну бюрократичність.

Другою не менш значущою проблемою є пошук у державному бюджеті коштів на розробку алгоритму, оновлення програм для інтеграції штучного інтелекту в існуючу систему, перепідготовку спеціалістів, які могли б стати операторами оновленого спеціального програмного забезпечення для правоохоронних органів.

Поряд із фінансовим аспектом на рівні стоїть також питання безпеки, оскільки правоохоронні органи мають різний рівень доступу до інформації про особу та дозволу на втручання в особисте життя, а деколи мають право навіть встановлювати системи для таємного аудіо або відео фіксування. Саме тому держава має докласти всіх зусиль для створення такої системи захисту, яка б знизила ризик втручання зовнішнього користувача до мінімуму. На жаль, невдалі кампанії з впровадження державних програм, таких як «Дія» та «Резерв+», які неодноразово ставали жертвами хакерських атак, безсумнівно, можуть негативно позначитися на їхньому подальшому використанні.

Вирішення цих питань, а також створення законодавчої бази, яка б надала якогось правового статусу як самому штучному інтелекту так і результатам його роботи, безумовно стане першим кроком до створення більш прозорої, ефективнішої та сучасно орієнтованої системи правосуддя.

Отже, важливо зрозуміти, що на цьому етапі розвитку людства основною метою інтеграції штучного інтелекту в різні сфери життя не є повна заміна працівників, що призведе до масових скорочень і знецінення багатьох професій, а саме полегшення та зменшення навантаження на окремого працівника шляхом автоматизації процесів, в яких участь людини не є обов'язковою умовою.

Не менш важливою причиною розвитку та найшвидшої інтеграції ШІ у специфічні програми правоохоронних органів є підвищення ефективності попередження злочинності, адже неодноразово затримка у реагуванні призводила до негативних наслідків.

Водночас дуже важливим є не лише інтеграція, а й подальша підтримка та розвиток задля того, щоб все не закінчилось на створенні ще однієї бази даних з інформацією задля інформації.

Література:

1. Lev Craig, What is artificial intelligence (AI)? Everything you need to know, 2024 рік. URL (<https://www.techtarget.com/searchenterpriseai/definition/AI-Artificial-Intelligence>) дата звернення 13.05.2024;

2. The Economist How Ukraine is using AI to fight Russia, 2024 рік, URL: <https://www.economist.com/science-and-technology/2024/04/08/how-ukraine-is-using-ai-to-fight-russia> (дата звернення 20.05.2024).